

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-4-318-323

Ірина АНТОНЮК

аспірант

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ НАДАННЯ ПОСЛУГ ІЗ ПОСЕРЕДНИЦТВА У ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ

Досліджено криміналістично значущі особливості способів шахрайства у сфері надання послуг із працевлаштування. Увага приділяється описанню способів, з'ясуванню їх особливостей, здійсненню їх систематизації. Покладаючи в основу різні критерії класифікації, всі варіанти шахрайських дій при працевлаштуванні зведено за такими критеріями: залежно від суб'єкта; залежно від галузевої належності; залежно від простору; залежно від місця знаходження посередників із працевлаштування та роботодавців; за легітимністю трудової діяльності; залежно від форм зайнятості; залежно від тривалості зайнятості.

Ключові слова: шахрайство, ринок праці, працевлаштування, посередник, трудова угода, способи шахрайства.

Постановка проблеми. Недосконалість та наявність колізій у трудовому, цивільному законодавстві стали причиною поширення зловживань на ринку праці. Як свідчить практика, певною мірою «вразливою» виявилася саме сфера надання послуг із працевлаштування, де п'ята частина угод між посередником, роботодавцем та найманим працівником є безперспективними.

Більшість трудових угод при цьому укладають у такий спосіб, що умови найму і характер професії, а також обов'язки роботодавця сформульовано дуже розпливчато, внаслідок чого громадяни України отримують роботу, яка їх не влаштовує, обмежує їхні права, але при цьому умови угоди формально не порушено [1, с. 354]. Тим часом на ринку праці набирають обертів варіанти дій, які мають елементи обману і знаходяться вже не в площині цивільного законодавства, а підлягають кримінально-правовій оцінці. Втім поглиблене вивчення поняття та сутності «обману» та «зловживання довірою» допомагає прийняти правильне рішення щодо кваліфікації злочину і відмежувати шахрайство від інших кримінально-караних діянь [2, с. 29].

Прогресивні зміни у структурі шахрайства та поява нових сучасних способів дій викликають необхідність пошуку нових рішень і застосування дієвих заходів. Тому в умовах інформаційної недостатності, без володіння правоохоронними органами відомостями щодо основних способів, за допомогою яких вчиняються такі шахрайства, гарантувати успіх не завжди можливо.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми свідчить, що окремі аспекти щодо розслідування шахрайства у різних сферах розглянуто в працях: Д. М. Андреева, Г. С. Бідняк, В. І. Гаєнка, С. В. Головкина, Є. В. Дехтярьова, Н. Ю. Кириленко, С. М. Князева, О. В. Курмана, О. Л. Мусієнка, Т. В. Охрімчук, Н. В. Павлової, Т. А. Пазинич, Д. А. Птушкіна, К. О. Чаплинського та ін. Проте проблема розслідування шахрайства, пов'язаного із наданням послуг у сфері працевлаштування, в криміналістиці є малодослідженою і потребує висвітлення. До того ж залишається низка невирішених питань щодо конкретних прийомів і операцій, спрямованих на підготовку, безпосереднє вчинення та приховування таких видів шахрайств.

Метою статті є аналіз наданих в юридичній літературі підходів до трактування способу злочину, а також надання характеристики способам вчинення шахрайств у сфері надання послуг з працевлаштування та їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових літературних джерел дає змогу зробити висновок, що безпосередньо способам вчинення шахрайства у сфері працевлаштування приділялося не так багато уваги. Серед різноманіття наукових праць ми виділили декілька робіт, в яких прямо або опосередковано досліджувалися способи шахрайства на ринку праці.

Наприклад, проблеми шахрайства під час працевлаштування досліджено у науковій статті М. В. Шкрибайло. Однак маємо констатувати, що, здійснивши багатоструктуровану класифікацію злочинів, пов'язаних із суб'єктом шахрайства під час працевлаштування, на жаль, ми не побачили ґрунтовної характеристики кожного із способів вчинення такого шахрайства. Автор обмежується лише їх переліком, не розшифровуючи змістовної складової, зокрема, він вказує:

- «мережевий маркетинг» (обман через Інтернет);
- «підпільні кадрові агентства» (насправді компанії з надання інформаційних і консультативних послуг);
- «майстерня вдома» (шахраї пропонують роботу на дому, обіцяючи при цьому нескладні завдання й хорошу оплату, проте спершу за працевлаштування необхідно заплатити);
- «медкомісії під час працевлаштування» (комісії зазвичай є або безкоштовними, або їх оплачує підприємство-роботодавець, тому шукачу роботи варто насторожитися, якщо від нього вимагають оплатити ці послуги);
- «робота на випробувальний термін» (без наміру подальшого працевлаштування);
- платне навчання перед початком роботи;
- працевлаштування за кордон (маючи на меті виманити кошти в шукача роботи, проте без наміру сприяти в працевлаштуванні);
- надання неправдивих довідок про працевлаштування з метою отримання соціальних виплат [3, с. 188].

М. П. Павлик виділяє способи вчинення шахрайства серед злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. Залежно від характеру дій він поділяє їх на такі:

- створення фіктивних сайтів щодо працевлаштування за кордоном з обов'язковим «вступним внеском»;
- введення в оману стосовно умов праці особи, яка користується послугами суб'єкта підприємницької діяльності, що займається посередницькою діяльністю з працевлаштування за кордоном (за умов легального працевлаштування);
- створення фіктивної посередницької фірми з надання послуг щодо працевлаштування на роботу за кордоном без мети надання таких послуг з подальшим зникненням;
- отримання грошей за оформлення документів і переправлення потенційних робітників за кордон, з подальшим зникненням працівників посередницьких фірм, які не мали намір виконати взяті на себе зобов'язання тощо [4, с. 233–234].

Як свідчить практика, шахрайства, пов'язані із отриманням роботи за кордоном, становлять 43 % серед всіх інших видів шахрайств на ринку праці. Водночас можна констатувати таку закономірність – вагомий відсоток як шахрайств, учинених на ринку праці в Україні, так і тих, що пов'язані із працевлаштуванням за кордоном, у змісті вчинюваних дій містить незаконні дії посередників. Зокрема, законодавчі вимоги щодо отримання ліцензії ігноруються багатьма компаніями, а низка несумлінних посередників, діючи всупереч встановленим вимогам, порушують закон, а також зловживають правом суб'єктів трудових відносин. При цьому, продумуючи способи обманних дій, шахраї враховують трансформації на ринку праці в умовах модернізації економіки та поступовий перехід на інноваційні види зайнятості.

Наприклад, набирає обертів отримання доходу від створення різноманітних блогів в мережі «Інтернет». Сьогодні чимало осіб, створивши власний канал та впливаючи на велику цільову аудиторію, можуть *отримувати* великі прибутки. Не без уваги залишаються й різноманітні інтернет-аукціони, конкурси в соціальних мережах, виконання інтернет-замовлень текстових робіт (наукових та публіцистичних статей, творів, книг, перекладів) та інших творчих робіт (портфоліо, обробка фотографій, розробка різноманітних проєктів, дизайн інтер'єру *квартири*, будинку або створення ландшафтного дизайну) тощо. Через поступовий перехід на інтернет-покупки, набули поширення відносини між *споживачами товарів, робіт і послуг*, виробниками та продавцями у мережі «Інтернет», що зумовило наявність пропозицій щодо отримання прибутків завдяки просуванню такого товару до споживача. Низка пропозицій поступає від роботодавців стосовно надання інформаційних та консультативних послуг користувачам мережі «Інтернет».

З цього випливає, що трудова активність завдяки мережі «Інтернет» є беззаперечною. Водночас, як свідчить практика, все частіше Інтернет стає плацдармом для різноманітних зловживань.

Виділимо способи шахрайства у сфері працевлаштування, пов'язані із застосу-

ванням мережі «Інтернет».

Обманні дії, вчинені у «віртуальних центрах зайнятості». Слід зазначити, що на сайті Державної служби зайнятості створено низку персональних віртуальних робочих місць (електронні кабінети роботодавців). Зареєструватися в «Електронному кабінеті» можуть будь-які громадяни, які пропонують роботу. Через власний «Електронний кабінет шукача роботи» можна також підібрати роботу, створити резюме чи дізнатися про можливості професійного навчання. Для цього потрібно тільки повідомити адресу електронної пошти; сформувати логін та пароль для авторизації на сайті Державної служби зайнятості. Роботодавці та шукачі роботи можуть звернутись до центру зайнятості у відділ взаємодії з роботодавцями (до посередників) [5]. Незважаючи на те, що спосіб такої взаємодії між роботодавцем, посередником та безробітним є достатньо «прозорим» через відображення процесу спілкування в автоматизованій системі, інколи трапляються випадки, коли несумлінні роботодавці подають неправдиву інформацію про вакансії, маючи на меті стягнути гроші за навчання, отримати вступний внесок тощо (8 % випадків). Іноді створюються «фейкові» центри зайнятості у віртуальному просторі.

Обманні дії, вчинені особами, які представляються роботодавцями і пропонують роботу у віртуальному просторі. За таких обставин будь-яка особа (у 87 % не справжній роботодавець) розміщує оголошення у мережі «Інтернет» із пропозицією певного виду зайнятості й далі діє за стандартною шахрайською схемою (отримання вступного внеску, пропозиція придбати товар для подальшого його розповсюдження, пропозиція платного навчання тощо).

У цьому розрізі безсумнівним є й той факт, що інноваційна зайнятість передбачає необхідність отримання працівником нових знань, тобто розвиток творчих здібностей для застосування інновацій, особливо у галузях, які використовують інновації (фінансових, інформаційних тощо) [6].

На необхідності навчання й наголошують роботодавці, які пропонують роботу через мережу «Інтернет» та заявляють про необхідність сплати грошових коштів за начебто таке навчання або придбання відповідної «навчальної літератури», проходження онлайн-курсів тощо. Проте нерідко такі пропозиції є хибними і особа, сподіваючись на позитивний результат, не отримує ані роботи, ані гідної навчальної бази.

З цього випливає, що наступним способом можна назвати *стягнення сплати роботодавцем за «уявне навчання», «оформлення документів, необхідних для працевлаштування»* (34 %). При цьому такі послуги можуть пропонувати як посередники і роботодавці у віртуальному просторі, так і ті, які діють через фактичні кадрові агентства.

Для того щоб особа повірила в те, що їй пропонують, їй демонструють факти, що свідчать про перспективи кар'єрного росту, гідний рівень заробітної плати, однак запевняють, що для цього необхідно пройти відповідні платні курси, тренінги, семінари, купити диски з навчальним матеріалом тощо.

Наступний спосіб – *отримання грошей від посередників з працевлаштування за вакансії*. Слід зауважити, що, згідно з п. 2 ст. 37 Закону України «Про зайнятість населення», суб'єктам господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні в Україні, забороняється отримувати від громадян, яким надано зазначені послуги, гонорари, комісійні та інші винагороди [7]. Проте випадки отримання посередниками грошей від осіб, які шукають роботу, є нерідкими (87 %). Якщо при цьому робота надається, такі вчинки лежать поза площиною кримінально-правових відносин. У випадку, коли стягнуто гроші за отримання роботи, якої заздалегідь не існувало, може йтися про шахрайство.

У 15 % випадків спостерігається змова між посередниками та справжніми роботодавцями, які приймають осіб на роботу із випробувальним терміном, а потім без поважних причин звільняють, так і не заплативши гроші. Звідси наступний спосіб – *пропозиція безоплатного стажування з наступним працевлаштуванням без виплати грошей*. Аналізуючи цей спосіб, звернемо увагу, що на законодавчому рівні термін «стажування» взагалі не передбачений. Відповідно до ст. 26 КЗпроП України, під час укладення трудового договору може бути обумовлене угодою сторін випробування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Умова про випробування повинна бути прописана в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу [8]. Якщо ж такого документа не існує, то може йтися про обман з боку роботодавця.

Пропозиція розповсюдження товару із попереднім його викупом. Особі, яка має намір отримати роботу, пропонують розповсюджувати певний товар, отримуючи за це

гроші. Однак роботодавець пояснює, що на початковій стадії спілкування ще не має повної довіри до робітника, а товар дуже коштовний. Тому пропонує спочатку його викупити, і якщо робітник виконає поставлене завдання, то у майбутньому товар йому надаватимуть без попереднього викупу. Зрештою, особа купує товар втричі дорожче його вартості й роботу так і не отримує. Шахраї зникають.

Шахрайські дії під час виконання певного виду роботи у дистанційній формі. Шахраї розміщують в мережі «Інтернет» інформацію про можливість заробити, знаходячись на віддаленому доступі. Особі пропонується виконати певний вид роботи, після чого отримати гроші. Найпоширенішими пропозиціями є такі: набір текстів; написання наукових праць на замовлення; написання книг, публіцистичних статей; здійснення перекладів; відповідь на телефонні дзвінки або смс-повідомлення (в телефоні, в мережі «Інтернет»); підтримка зв'язку із клієнтами на різноманітних сайтах тощо. Після отримання результатів праці із шахраями втрачається зв'язок, а грошей працівник так і не отримує.

Шахрайські дії з документами, що надають потенційні працівники до суб'єктів, які пропонують роботу. Зокрема, у 34 % випадків були ситуації, коли посередники або роботодавці висували вимоги залишити документи під виглядом перевірки кредитної історії або біографічних даних, що в подальшому призводило до викрадення грошових коштів з рахунків жертви або ж для використання іншого виду шахрайства. У 7 % випадків було отримання кредитів за рахунок заволодіння документів та необачливого підписання потерпілими документів (наприклад, під виглядом трудового контракту).

Використання працівника в різноманітних шахрайських схемах без його відома (взяття на посаду, що передбачає підписання низки документів, які в подальшому використовуються для вчинення шахрайських дій – банкрутство компанії, втрата активів тощо).

Заволодіння майном або правом на майно «потенційних робітників» під виглядом посередників з працевлаштування або роботодавців. Наприклад, особи, яка має намір отримати роботу, пропонують відкрити електронний гаманець для нарахування заробітної плати і вимагають попередню плату за такі послуги, або для підтвердження заявки на роботу пропонують відправити смс-повідомлення або здійснити дзвінок на певний номер, внаслідок чого з телефону списуються гроші. У 3 % випадків під виглядом роботодавців шахраї пропонують підписати документи, мотивуючи, що це потрібно для працевлаштування. Внаслідок чого особа може потрапити у борги, надати дозвіл на певні дії щодо неї та її майна тощо.

Використання під час працевлаштування завідомо неправдивих документів. У 14 % випадків особи, які намагалися отримати роботу, пред'являли посередникам та роботодавцям фальшиві документи, що підтверджують їх фаховість у певному напрямі, внаслідок чого роботодавець зазнавав збитків через непрофесіоналізм таких осіб.

Шахрайство шляхом зловживання статусом безробітного. Останнім часом поширюються випадки, коли особи реєструються в службі зайнятості як безробітні, проте паралельно отримують дохід.

Однак у ст. 44 Закону України «Про зайнятість населення» чітко висуваються вимоги до особи, яка заявила себе безробітним. Тож згідно з п. 4 вказаної статті зареєстровані безробітні повинні інформувати територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, протягом трьох робочих днів про обставини припинення реєстрації. При цьому відповідальність за достовірність поданих до територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, даних та документів, на підставі яких приймається рішення щодо реєстрації безробітного та призначення матеріального забезпечення, надання соціальних послуг, покладається на зареєстрованого безробітного. Працівники Центру зайнятості, вправі звернутися з позовом до суду про стягнення коштів, отриманих без належної правової підстави [7].

Незважаючи на те, що особи, які отримують можливість офіційно працевлаштуватися, одразу повинні сповістити про це Службу зайнятості, вони можуть тривалий час приховувати цей факт і отримувати допомогу по безробіттю, вчиняючи обман і спричиняючи збитки державі. За таких обставин їх дії, відповідно до наявної судової практики, можуть кваліфікуватися як шахрайство.

Вчинення шахрайських дій під час працевлаштування за кордоном. В основному механізм такого шахрайства полягає у створенні фіктивної посередницької фірми з на-

дання послуг щодо працевлаштування на роботу за кордоном без мети надання таких послуг (із попереднім грошовим внеском за допомогу в такому працевлаштуванні). Або справжня фірма із працевлаштування за кордоном отримує гроші, начебто за допомогу в працевлаштуванні, внаслідок чого виявляється, що працівники такої фірми лише надавали консультативну допомогу і не гарантували працевлаштування. Нерідко обман буває під час порушення умов договору – особі пропонується престижна робота та комфортні умови, внаслідок чого отримується важка робота із несприятливими умовами праці.

Висновки. Отже, аналізуючи шахрайство у сфері надання послуг із працевлаштування, можна сказати, що обманні дії можуть вчинятися як особами, які пов'язані з ринком праці – посередниками, роботодавцями та безробітними (61 %), так і особами, які навмисно видають себе за таких осіб (49 %). До того ж обманні дії можуть вчинятися в різних галузях ринку праці, в різний період, у різному просторі. З огляду на характеристики способів вчинення шахрайства, пов'язаного із працевлаштуванням, їх можна систематизувати за такими критеріями. *Залежно від суб'єкта:* 1) особами, які мають стосунок до ринку праці; 2) особами, які навмисно видають себе за таких осіб. *Залежно від галузевої належності:* 1) обманні дії у галузі матеріального виробництва; 2) обманні дії у сфері товарів і послуг – невиробничій. *Залежно від простору:* 1) обманні дії на вітчизняному ринку праці; 2) обманні дії, пов'язані із працевлаштуванням за кордоном; 3) обманні дії, пов'язані з отриманням роботи в інтернет-просторі (на віддаленому доступі). *Залежно від місця знаходження посередників із працевлаштування та роботодавців:* 1) обманні дії, вчинені в офісах, які мають фактичну або юридичну адресу (фіктивні та справжні фірми з працевлаштування); 2) обманні дії, вчинені у «віртуальних центрах зайнятості». *За легітимністю трудової діяльності:* 1) обманні дії під час пропозиції офіційного працевлаштування; 2) обманні дії під час пропозиції нелегальної зайнятості. *Залежно від форм зайнятості:* 1) обманні дії під час пропозиції повної зайнятості; 2) обманні дії під час пропозиції гнучкого графіка праці. *Залежно від тривалості зайнятості:* 1) обманні дії під час пропозиції тривалого працевлаштування; 2) обманні дії під час пропозиції тимчасового працевлаштування (сезонні роботи, виконання певного виду робіт протягом певного періоду тощо).

Список використаних джерел

1. Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів. Київ : МАУП, 2007. 512 с.
2. Павлова Н. В. Розслідування шахрайства при укладанні цивільно-правових угод щодо відчуження житла : монографія / за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. Є. І. Макаренка. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 176 с.
3. Шкрибайло М. В. Поняття та криміналістична класифікація шахрайств у сфері працевлаштування. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 2(8), 2015. С. 186–189.
4. Павлик М. П. Характеристика способів вчинення злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 4. С. 230–236.
5. Служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 18 липня 2020 р.).
6. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. Київ, 2015. 336 с.
7. Про зайнятість населення : Закон України від 2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 19 липня 2020 р.).
8. Кодекс законів про працю України : Закон України від 1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 19 липня 2020 р.).

Надійшла до редакції 27.08.2020

References

1. Bilenchuk P. D., Hel A. P., Semakov H. S. Kryminalistychna taktyka i metodyka rozsliduvannya okremykh vydiv zlochyniv [Forensic tactics and methods of investigation of certain types of crimes] : navch. posib. dlia studentiv vyshch. navch. zakladiv. Kyiv : MAUP, 2007. 512 s. [in Ukr].
2. Pavlova N. V. Rozsliduvannia shakhraistva pry ukladanni tsyvilno-pravovykh uhod shchodo vidchuzhennia zhytla [Investigation of fraud in the conclusion of civil law agreements on the alienation of housing] : monohrafiia / za zah. red. kand. yuryd. nauk, prof. Ye. I. Makarenka. Dnipropetrovsk : Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2008. 176 s. [in Ukr].
3. Shkrybailo M. V. Poniattia ta kryminalistychna klasyfikatsiia shakhraistv u sferi pratsevlash-tuvannia [The concept and forensic classification of fraud in the field of employment]. *Prykarpatskyi*

yurydychnyi visnyk. Vyp. 2(8), 2015. S. 186–189. [in Ukr].

4. Pavlyk M. P. Kharakterystyka sposobiv vchynennia zlochyniv, poviazanykh iz pratsevlash-tuvanniam za kordonom [Description of ways to commit crimes related to employment abroad]. Nau-kovy visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2019. № 4. S. 230–236. [in Ukr].

5. Sluzhba zainiatiosti Ukrainy [Employment Service of Ukraine]. URL: [https://www.dcz.gov.ua/\(data+zvernennia:18+lypnia+2020+r.\)](https://www.dcz.gov.ua/(data+zvernennia:18+lypnia+2020+r.)). [in Ukr].

6. Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid [Innovative Ukraine 2020: national report] / za zah. red. V. M. Heitsia ta in.; NAN Ukrainy. Kyiv, 2015. 336 s. [in Ukr].

7. Pro zainiatist naseleattia [On employment] : Zakon Ukrainy vid 2013 roku. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index+\(data+zvernennia:19+lypnia+2020+r.\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index+(data+zvernennia:19+lypnia+2020+r.)). [in Ukr].

8. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy [Labor Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 1971 roku. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index+\(data+zvernennia:19+lypnia+2020+r.\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index+(data+zvernennia:19+lypnia+2020+r.)). [in Ukr].

SUMMARY

Iryna A. Antonyuk. Methods of committing fraud in the field of provision of employment mediation services. It is emphasized that imperfection and the presence of conflicts in labor and civil legislation have led to the spread of abuses in the labor market. Somewhat «vulnerable» was the provision of employment services, where a fifth of the agreements between the intermediary, the employer and the employee are unpromising.

It is emphasized that most employment agreements in the labor market are concluded in such a way that the terms of employment and the nature of the profession, as well as the responsibilities of the employer are very vague, resulting in Ukrainian citizens getting jobs that do not suit them, limit their rights but the terms of the agreement are not formally violated. Meanwhile, in the labor market is gaining momentum options that have elements of deception, and are no longer in the plane of civil law, and are subject to criminal law assessment.

The article is devoted to the study of criminological significant features of fraud methods in the field of employment services. Attention is paid to the description of methods, clarification of their features, the implementation of their systematization.

It is emphasized that fraudulent actions can be committed by persons related to the labor market - intermediaries, employers and the unemployed (61%), and persons who intentionally pretend to be such persons (49%). At the same time, fraudulent actions can be committed in different sectors of the labor market, in different periods, in different spaces. Based on different classification criteria, all options for fraudulent employment are summarized according to the following criteria: Depending on the subject: 1) persons related to the labor market; 2) persons who intentionally impersonate such persons. Depending on the industry affiliation: 1) fraudulent actions in the field of material production; 2) fraudulent actions in the field of goods and services - non-productive. Depending on the space: 1) deceptive actions in the domestic labor market; 2) fraudulent actions related to employment abroad; 3) fraudulent actions related to getting a job on the Internet (remote access). Depending on the location of employment intermediaries and employers: 1) fraudulent actions committed in offices that have a factual or legal address (fictitious and real employment firms); 2) fraudulent acts committed in "virtual employment centers". According to the legitimacy of labor activity: 1) deceptive actions when offering official employment; 2) fraudulent actions when offering illegal employment. Depending on the forms of employment: 1) fraudulent actions when offering full employment; 2) fraudulent actions when offering a flexible work schedule. Depending on the duration of employment: 1) fraudulent actions when offering long-term employment; 2) fraudulent actions when offering temporary employment (seasonal work, performing a certain type of work during a certain period, etc.).

Keywords: *fraud, labor market, employment, intermediary, employment agreement, methods of fraud.*